

FUMATUL LA POPULATIA IN ROMANIA - ANALIZA DE SITUATIE DIN PERSPECTIVA DIFERENTELOR DE GEN

R. Negoescu

1. DINAMICA 1994 - 2007.

In ultimele decade prevalenta fumatului la populatia generala in intervalul de varsta 14/15 - 59/60 ani a evoluat astfel:

1989: 25,9 % [1];

1994: 28,0 %, compusa din **15,2 % intre femei (F)**; 42,7 % intre barbati(B), national [2];

2003: 35,1 % din **24,1 % F** si 46,4 % B; N= 1209 subiecti(ss); national CPSS [3];

2007: 30,0 % din **27,1 % F** si 33,0 % B; N= 2434 ss; national CPSS [4].

Fumatul la femei creste masiv intre 1994 si 2003. Evolutia curbei intre 2003 si 2007 a dinamicii globale ascendente din ultimele decade provine dintr-o reducere masiva la barbati combinata cu o crestere in continuare, moderata, la femei (Tabelul 1).

Tabelul 1. Prevalenta fumatului in Romania cf. studiilor CPSS [3,4]– toate diferentele interanuale sunt statistic semnificative cf. testului Fisher $p < 0.01$, cu exceptia perechii marcate cu @ ($p = 0.072$). Prevalenta fumatului in Romania a scazut semnificativ intre 2003 si 2007 de la 35.1 la 30.0% ($p = 0.0027$).

	Barbati (%)		Femei (%)		Total (%)	
	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Fumatori	46.4	33	24.1	27.1	35.1	30
Ex-fumatori	17.7	9.1	7.9	12.1	12.7@	10.6@
Nefumatori	35.8	57.9	68	60.7	52.1	59.4

Comentariu. La o examinare detaliata exista anumite nepotriviri fata de asteptarea logica: cand numarul fumatorilor descreste, logic este ca ca numarul fostilor fumatori sa creasca, ceea ce tabelul nu arata; in schimb apare o crestere semnificativa a numarului nefumatorilor (niciodata-fumatorilor). Acest paradox este legat de limitele metodei chestionarului (declaratia libera, posibil neadevarata), dar semnaleaza pe de alta parte ca **fumatul in Romania 2007 incepe sa fie perceput ca un obicei descalificant social care merita sa fie ascuns.**

Distributia pe varste intra-gen.

Un studiu mai mic din 2000 (Cindi Pucioasa; N=564 ss, comunitate tipica) [5], ce documenteaza prevalenta de 39,9 % compusa din 30.0 % F si 50,4 % B, indica in cohorta 20-24 ani la F prevalenta de 44 % iar la B de 42 %. Prevalenta maxima la F de 60 % este atinsa la 25-29 ani, fata de 83 % la 30-34 ani pentru B. **La varste tinere post-adolescenta prevalentele fumatului la F si B apar egalizate.**

Dinamica pe varste intra-gen.

Studiile CPSS [3,4] nu ofera din pacate aceasta perspectiva. Totusi din Tabelul 2 se pot trage concluzii indirecte.

Tabelul 2. Prevalenta fumatorilor % pe grupe de varsta, comparativ 2003 si 2007; studii CPSS [3,4].

	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-59 ani
2003	34,5	39,9	39,3	29,9
2007	34,8	32,9	31,0	22,7

Comentariu. In 2007 prevalenta in cohorta tanara 15-24 ani devine cea mai importanta. Diferenta 2003 - 2007 in prevalenta globala este data de evolutiile in cohortele mature; scaderile de circa 7 % in acestea din urma si stabilitatea in cohorta 15-24 ani produc global, vazand inrolarile relativ omogene intre cohorte, descresterea medie 2003-2007 de $(7*3)/4 = \text{aprox } 5 \%$ (Tabelul 1). Faptul ca treapta descresterii de 7 % reprezinta aprox 1/2 din descresterea medie la barbati (13,4 %), sugereaza, vazand inrolarile relativ echilibrate intra-cohorte intre B si F, stabilitatea fumatului 2003-2007 in cohortele F mature; atunci cresterea de 3 % ar trebui sa provina dintr-o crestere a prevalentei in cohorta tanara 15-24 ani de $3\%*4 \text{ cohorte} = \text{aprox } 12 \%$, vazand iarasi inrolarile relativ omogene intre cohortele F. Se sugereaza astfel ca stabilitatea cohortei tinere globale (la nivel inalt) intre 2003 si 2007 este data de evolutii in oglinda intre fete (+ aprox 12%) si baieti (- aprox 12%).

Analiza sugereaza ca cresterea moderata a prevalentei globale a fumatului la femeii intre 2003 si 2007 poate fi atribuita unei cresteri sensibile (circa 12 %) a prevalentei fumatului la fete 15-24 ani - fapt de interes major pentru educatorii de sanatate.

2. GEN-DEPENDENTE PRIVIND INCEPEREA FUMATULUI

Datele privind consumul de tutun in Romania la elevii de 16 ani din 416 clase (studiu national ESPAD, INCDS 2003 [6]) arata ca fumaseră minimum 40 de tigarete pana atunci 15 % dintre fete fata de 26 % baieti (ambele in crestere fata de 1999). Prima tigareta inainte de 13 ani era declarata de 43 % B si 26 % F. In acelasi ton, studiul CPSS [4] arata probabilitatea cumulativa de a initia fumatul sub 15 ani era de 12,8 % F fata de 20,8 % B si ca incepusera fumatul inainte de 18 ani 39,3 % F fata de 56,7 % B.

Datele sugereaza ca in adolescenta 15 - 19 ani fetele se gasesc inca sensibil in urma baietilor in privinta fumatului, dar - asa cum se arata mai sus (cohorta 20-24 ani Pucioasa 2000, cohorta 15-24 national CPS 2007 [4]) - recupereaza rapid decalajul odata cu studentia sau intrarea in viata activa. Studentele si tinerele angajate trebuie sa aiba prioritate in educatia anti-tabagica.

3. GEN-DEPENDENTE PRIVIND ABANDONAREA FUMATULUI

Ancheta de supraveghere 2009 la un an dupa campania de renuntare la fumat Quit&Win 2008 [7] (80 respondenti intre 455 inrolati voluntar sa nu fumeze in mai 2008, anume 260 barbati si 183 femei) arata la femei pe o distributie de varsta relativ omogena 18-64 ani o abstinenta totala incepand cu mai 2008 de 33,3 % fata de 40,4 % barbati. Raman fumatoare/fumatori regulat dupa un an 57,6 % femei si 42,4 % barbati. Dorinta de a renunta la fumat (eventual cu ocazia unei campanii anti-fumat) dar si reusita (dupa inrolarea intr-o campanie) sunt mai mici la femei fata de barbati, sugestie compatibila cu evolutiile aratate la pct. 1. In acelasi ton, studiul CPSS 2007 [4] arata ca 31 % femei nu doresc sa renunte fata de numai 21,3 % barbati, rezultat compatibil cu faptul ca ignoranta privind normele anti-fumat este de 31,2 % la femei fata de 25,2 % la barbati.

Efortul educatorilor trebuie sa considere acest aspect (inertie mai mare in fumatul la femei) care trebuie contracarat prin masuri active gen-specifice, incluzand cunoasterea legislatiei.

4. GEN-DEPENDENTE PRIVIND MARKETING-UL TUTUNULUI

Marketing-ul actioneaza astfel incat in privinta motivatiei fumatului relaxarea (destresarea) mai eficienta cu tigareta in mana este declarata de 15,3 % femeii fata de 9,6 % barbati. (CPSS 2007, [4]). Propaganda pro-tigareta eleganta (subtira) cu chipurile nicotina redusa tinteste femeile devreme ce 58,6 % F fata de numai 39,1 % B prefera asa-numitele "lights". Numai 41,1 % F fata de 49,8 % B au discutat in ultimul an cu cineva despre tutun si consecintele fumatului (op.cit.). **Este mult loc pentru combaterea de catre educatori a miturilor difuzate de industria tutunului.**

5. ROMANIA - UN TEREN FERTIL PENTRU ACTIUNE ANTITABAGICA

Conform EC Flash Eurobarometer din martie 2009 [8], in care Romania este creditata cu o prevalenta a fumatului de 28,1 % - nu departe de media UE 27 de 26,4 % - comunitatea romaneasca anti-tabac are motive de optimism. Tara noastra conduce detasat ierarhia UE in privinta modului in care mesajele de sanatate de pe pachetele de tigarete informeaza despre efectele fumatului si conving in privintele urmatoare: sa nu se inceapa, sa nu se reia, sa se fumeze mai putin, sa se incerce renuntarea. Ca un exemplu, 45,2 % dintre romani considera mesajele foarte eficiente in privinta recaderii dupa renuntare; urmasorii sunt britanicii cu 28,2 % fata de o medie UE de 14 %. Exista astfel o remarcabila disponibilitate catre mesajele anti-tabac de pe pachete.

Pe acest fond, directionand educatia antitabagica cu precadere catre femeii - in special catre fete - promotorii sanatatii pot influenta eficient sanatatea publica si indeplinesc o misiune etica fata de un grup tinta vulnerabil de care depind in mare masura generatiile viitoare.

Bibliografie.

1. *** International Quit&Win 2002 Manual. National Public Health Institute - KTL, Helsinki, 2001.
2. ***Anchetă privind autoevaluarea sănătății, gradul de autonomie a handicapatului, comportamentul populației față de sănătatea proprie, consumul de tutun, consumul de alcool, Ministerul Sănătății, Centrul de Calcul, Statistică Sanitară și Documentare Medicală (CCSSDM), București, 1995.
3. *** Fumatul și sănătatea publică în România. Cunoștințe, atitudini și practici legate de consumul de produse din tutun în rândul populației generale din România, editat de Centrul pentru Politici și Servicii de Sănătate (CPSS), București, 2004.
4. *** Cunoștințele, atitudinile și practicile populației generale referitoare la de consumul de tutun și la prevederile legislative in domeniu. Centrul pentru Politici și Servicii de Sănătate, București, 2007.
5. Negoescu R., Introducere în noua sănătate publică, ilustrata prin proiectul CINDI-Pucioasa si Campania anti-tabac Quit&Win 2000 Romania, Editura ISPB, București, 2001.
6. *** Consumul de alcool, tutun si alte droguri printre elevi in 35 de tari europene. Institutul National de Cercetare Dezvoltare in Sanatate, Bucuresti, 2003.
7. Negoescu R. Ancheta de supraveghere la 1 an a campaniei de renunțare la fumat Quit&Win 2008 România. Institutul de Sanatate Publica Bucuresti, 2009.
8. European Commission, Flash Eurobarometer: Survey on Tobacco Analytical report, March 2009, ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_253_en.pdf.